

Nomothesiae ecclesiae Christianae ex certis principiis deductae & modeste vindicatae sectio quarta critica : examinans principia patrum, imperatorum & modestiorum heterodoxorum

Autor(en): [s.n.]

Objekttyp: Article

Zeitschrift: **Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum**

Band (Jahr): - (1748)

Heft 12

PDF erstellt am: **30.04.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-394633>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Ein Dienst der *ETH-Bibliothek*

ETH Zürich, Rämistrasse 101, 8092 Zürich, Schweiz, www.library.ethz.ch

NOMOTHESIÆ
ECCLESIÆ CHRISTIANÆ
ex certis Principiis deductæ
& modeste vindicatæ
SECTIO QUARTA

Critica: examinans
Principia Patrum, Imperatorum & modestiorum
Heterodoxorum.

§. I.

Flida & omni receptione digna idea Nomothesiæ Christianæ illa est, qualem ipse Servator in Sacris Litteris reliquit, uti illam Auctor dissert., cum quo nobis res est, primo sicut p. 58. quæque in antecedentibus pluribus, variis & solidis Argumentis probata est.

II. Idem Auctor statim subjicit: HABES hic præ-
terea ideam [Nomothesiae Christianæ] qualem nascentis
Ecclesiæ Patres, qualem Augustiss. Imperatores, Reges
Tom. III. li ac

ac Principes omnium fere etatum nobis adumbratam re-
liquere; Ideam qualem ipsi Heterodoxi modestiores hodie-
que tueruntur, qui adversarios Machiavellismi accusant.
De posterioribus his ideis longe aliter judicandis ac de
prima.

III. Hæc, quæ est Auctoritas Dei, Filii Dei, in Sacris
loquentis, præscribentis credenda, agenda, colenda, spe-
randa, regimen Ecclesiae, sola Ecclesiam in conscientia ob-
ligat, & est fundamentum ac norma omnis Nomothesiae,
qualiscunque illa. Omnis alia proprio fundamento careat
& tum demum recte se habet, quando in omnibus con-
venit cum normali illa, nec quidquam contrarium conti-
net. Fluit ex Sectione II. ubi cœn falsum principium
Nomothesiae Christianæ probatur, ratio, auctoritas
humana sive paterna sive politica sive ecclesiastica, etiam
historica superiorum sæculorum. Quæ vera, bona,
tradit Ecclesia vel præscribit politica, aut probant
modestiores Heterodoxi, recipit cœtus fidelis, non
ob meram auctoritatem humanam, sed divinam, ar-
gumentis se demonstrantem ad conscientiam 2.
Cor. IV: 2. 1. Joh. II: 27. Verus fidelis cum ci-
vibus Samaritanis ait: Non amplius credo propter
tuam narrationem, sed quia ipse novi Joh. IV: 42.
Quod postulat liber status Ecclesiae N. Testamenti
Jer. XXXI: 33, 34. Minime tamen simpliciter re-
jicimus Res Religionis Christianæ, quas propo-
nunt, inculcant Patres, imo Doctores cujuscun-
que sectæ, etiam Laici, multo magis Majestate
regia illustres. Quin cum attentione legimus, exa-
minamus; verum, bonum, prudens, quod se ad
conscientiam commendat, retinemus a quocun-
que dictum. Unde nos non interdicimus lectione
Scripturæ, patrum, librorum, qui ab auctoribus
varia-

variarum religionum conscripti sunr , etiam eos
 rum , qui nos ut Heterodoxos , Hæreticos (ut flos-
 culi variant) acriter traducunt . Et quomodo
 possemus rectum ferre judicium , si partes non au-
 diuntur , libri non leguntur . Verum , bonum ,
 prudens etiam in hoste laudandum , retinendum .
 Prudenter imitamur mercatores mundanos , qui ,
 aurum non ex religione æstiment , sed juxta lapi-
 dem Lydium & Lancem . Mercator Reformatus
 a Judæo accipit monetam probam , sed adulteri-
 nam non accipit a Reformato . Vera Religio non
 habet respectum personarum , sed veritatum , præ-
 ceptorum a Deo revelatorum . Ex adverso si Pa-
 tres , Imperatores & quicunque alii tradunt & in-
 canticant , quæ contrariantur Nomothesiæ Christi ,
 examine facto reprehendenda & rejicienda sunt .
 Falsum , malum , imprudens ob studium partium
 in patrono , propria Ecclesia , nunquam proban-
 dum . Hoc esset bonum pro malo , malum pro bono ,
 tenebras pro luce , lucem pro tenebris , amarum pro dulci ,
 dulce pro amaro habere . Jes . V : 10 . idque contra
 conscientiam , solius auctoritatis humanæ gratia .
 Valet semper : *Deo magis obediendum , quam homini-
 bus.* Accedit dissensus . Dissentient Patres a se invi-
 cem Augustinus ab Hieronymo , imo Augustinus
 ab Augustino , saltem sæpe , quod *Auctor dissert.*
 non negabit . Dissentient Imperatores Augustissi-
 mi . Illi Arrianis favent . Unde totus mundus fit
Arrianus . Hi non . Ipsi Augustissimi Imperatores
 dissentient a se . Quod hoc tempore graviter in-
 culcarunt , alio graviter prohibent : dissentient re-
 centiores Doctores inter se . Videatur *Azorius in
 institutionibus Moralibus .* Dissentit Ecclesia recen-
 tor a Patribus , Cypriano veluti , Tertulliano ,

Origene. Cui credendum? Prudenter Optatus: *Nemo vobis credat. Nemo nobis. Omnes contentiosi sumus.* Etiam Augustinus contra Maximumn Arrianum. Nec ego Nicenum, nec Tu debes Arminien-*se, tanquam præjudicaturus, proferre Concilium. Nec ego hujus auctoritate, nec Tu illius detineris.* Scriptu-*rarum auctoritatibus, non quarumcunque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet.* Sed quid pruden-*tia suadet inter tot dissensus, antiquos, recentio-*res, ecclesiasticos, politicos? R. Pro norma ha-*benda est Nomothesia Christi. Omnis, quæ se-*quente tempore introducta, comparanda cum pri-*ma ceu archetypica norma & fundamento omni-*um aliarum. Quæ cum hac vere convenit, pro-*banda. Quæ vero dissentit, rejicienda. Funda-*mentum capitum religionis, quod probamus, non est veneranda antiquitas: Non fulgor Maje-*statis regiæ: Non titulus orthodoxiæ vel hetero-*doxiæ. Si recentiores laici heterodoxi accedunt ad Nomothesiam Christi, reliqui non, tunc non solum illi præferendi, sed unice probandi, hi ve-*ro rejiciendi sunt. Valet τὸ ἀπ' ἀρχῆς.* Dices: Quis decidat? Unaquæque pars clamat Nomothesi-*am, quam observat convenire cum Nomothesia Christi.* R. Ita est. Studiosi partium, qui in verba doctorum Ecclesiæ jurant, nunquam per-*venient ad veritatem christianam. Amant cœci-*tatem, velamina mentibus suis imposita. Pru-*denter tales in cœcitate relinquimus; donec Deus veritatem revelabit. Decisio circa leges majoris momenti valde facilis est. v. gr. Quæritur: An sa-*cra Cœna sub utraque specie ita sit administran-*da, ut omnibus convivis porrigidus sit panis*

cum

cum vino ? Decisio ex Nomothesia Christi facillima. Hic communionem instituit sub utraque specie. Primi Christiani, Apostoli, Corinthii panem non solum acceperant, sed & vinum. Marc. XIV: 23. I. Cor. XI: 25, 26, 28. Patres nascentis Ecclesiæ sine dubio omnibus dignis convivis dederant panem & vinum. Qui dignus, ut accipiat panem, etiam dignus, ut accipiat vinum. Augustissimi Imperatores steterant pro hac Nomothesia clarissime conveniente cum Nomothesia Christi, ut Historia docet: Heterodoxi, ut nominantur, eamdem Nomothesiam tervide probant. Quando vero in Ecclesia Christiana dantur constitutiones, ordinationes in dogmatibus, cultu, modo Ecclesiam colligendi, disciplina Ecclesiastica, quæ neque clare in Nomothesia Christi fundata, neque etiam ei contrariantur, imo cum ea stare queant, liberae cuique cœtui, & aliquando membris sunt reliquendæ. Ratio. Summus, unicus Legislator, Rex, Dominus non præcepit, non etiam prohibuit. E. Liberum reliquit. Quod vero liberum ea voluntate unici Domini, a servis ejus & fratribus, tanquam lex necessaria ferri, cum auctoritate vel pœna cœtui aut membris imponi nequit. Talia libera plura: ut cœlibatus ecclesiasticorum, vota, monasteria & quæ similia, Qui donum continentiae habent pastores, qui judicant se cœtui rectius in cœlibatu præesse posse; Qui certis ex caussis moti se votis alligant ad hoc vel illud liberum intermittendum, agendum; Qui societatem sacram libere cum aliis ineunt, non agunt contra Nomothesiam Christi. Nam Dominus Jesus Christus hæc vel similia non prohibuit, in potestate nostra reliquit. De talibus liberalis tenendum, quod fundamentalia non sint. Hæc

constituta a Domino, tum dogmatica, tum moralia, tum quæ cultum concernunt; nunquam contrariari queunt Nomothesiæ Christi. Illa libera relinquenda sunt, tum quando nuncupantur, tum quando tolluntur. Adit veluti Petrus libere Societatem, relinquit eamdem liber, ita tamen, ut Societatem jure non lædat nec offendat. Libera illa poscuntur in potestate, veluti voventis, sancta, justa, æqua, possibilia. Abesse debet omnis opinio meriti, hypocrisis, contemtus, damnum proximi. Libera suscipiuntur præstantur gravibus ex rationibus prudenter, ad gloriam Dei, ædificationem proximi ac propriam salutem.

IV. *Argumenta, quæ auctor dissert. in contrarium ex Sacris profert, a detorsionibus vindicanda & ex verbis, nexu, scopo, locis parallelis, analogia fidei scripturaricæ ita exponenda sunt, ut clarissime constet, nullum iis inesse robur pro Nomothesia Hierarchica, speciatim Romana, quin fortiter confirmare Nomothesiam Religio-nis Christianæ supra propositum ac deduciam.* In genere probe notandum est, non esse quæstionem: An Religio Christiana superstructa sit legibus, speciatim etiam gravibus contra turbatores in fide, vita, cultu, quod generatim maxime probamus; Sed quæstio est: An loca Scripturæ, quæ proferruntur, probent ideam Nomothesiæ Ecclesiasticæ systematis Hierarchici fundamentis innixam? quod pernegare debemus. Audiamus auctorem p. 41. *Falsitas Dogmatum Hierarchiæ oppositorum clarius non reluet, quam examinata ad sacras literas, fontes veritatis. Datur jurisdictio exterior seu potestas LL sancien-di in Ecclesia. Si, qui Ecclesiam non audierit, vitari perinde debeat etque Esニックus & Publicanus Matth.*

XVIII: 17. Paucis interpositis: *Qui non obedit Ecclesiæ (Synagogæ, si ita velis & a fortiori Ecclesiæ Christi) impius est ac sceleratus, perinde atque ethnici & publicani.* Itaque necessitati obediendi, quam Christus diserte hic asserit, respondet in Ecclesia potestas præcipiendi. *Id quod satis est ad rem nostram.* R. Optime provocas ad Sacras Literas, fontes veritatis, quod singulariter aestimamus. Videamus, cui parti favent, observato tamen æquissimo canone jurisconsultorum: Particulam legis non esse citandam absque nexu cum lege. tum videamus integrum legem Matth. XVIII: 15-21. Summus Ecclesiæ Dominus disciplinam proponit graduatam; primo inter accusantem & accusatum. Dein tres quatuorve alios; tandem inter accusatum & Ecclesiam. Unde sequitur disciplinam penes paucos, penes plures, penes Ecclesiam; Imo quod præprimis notandum, non privative penes Clerum, multo minus caput ejus visibile, exclusis, ut hodie loquuntur, Laicis. Fratri in fratrem jus hoc confertur. Dic Ecclesiæ. Certissime Ecclesiam ex omni statu constantem notat. Vel ostendatur unus locus Ecclesiam restringens ad Clerum & quod majus est, ejus caput.

Ecclesia potestatem habet immorigeros puniendi, quod ex loco clarum: *Sit tibi ut Ethnicus & publicanus.* Sed an hæc pœna vult: Immorigerum carceri include; Bonis priva, torque illum; Combure eum &c. Certe non. Ethnici & publicani manserant in vita, protectione & libertate civili fruebantur. Vixerant aliquando in dignitatibus mundanis. Non tamen membra Ecclesiæ habebantur. Quoniam enim Ecclesiæ immorigeri erant,

ab ea excludebantur. Pergit Summus Dominus docere hujus Ecclesiæ summam auctoritatem. Constitutiones ejus, quæ in terris fiunt, ratæ habentur in cœlo. Amen dico Vobis: *Quæcunque ligabitis &c.* ¶ 18. Eminentissima auctoritas! Quæ tamen hodie contemni solet. Surgit Dominus in institutione sua & porro docet: Non solum judicium totius Ecclesiæ tantum valere apud Deum, sed etiam preces duorum tantum & quidem περὶ παντὸς πρέσβυτος, non solum in casu præcedente, sed in quolibet alio: *Quodcumque petent a Patre cœlesti, id obtinget* ¶ 19. Si Ecclesia non convenire posset vel nollet, privilegium, quod Ecclesiæ promittitur, applicatur ad duos. Fundamentum est. *Etenim ubi duo aut tres conveniunt in nomen meum, ibi sum in medio eorum.* ¶ 20. Non mirum, quæ constituuntur ab Ecclesia in terra: quæ petuntur a duabus in terra, in cœlis cognosci, rata haberri. Nam in medio eorum est Summus Dominus, Dominus cœli non adest ab Ecclesia, a fidelibus, proxime adest tanquam Præses. Qui adest, vicario non indiget. Ecclesiæ; vel etiam *duo conveniunt in nomen Christi*, non vero in nomen humanum, ecclesiasticum, civile, sed in nomen Filii Dei, quem præsentem in fide habent, colunt, dependent a spiritu, legibus, regimine ejus. Si convenirent in aliud nomen; si secundum proprias leges iudicarent, certe definitiones, preces tales non exaudirentur, ratificarentur.

Qualem Dominus Ecclesiæ hic reliquit disciplinam, talem veneramur, probamus, cum Vitrunga, quem *Auctor dissert.* p. 47. allegat, persuasi sumus, talem disciplinam cœtum christianum plurimum nitori

nitori suo restituere. Extendimus hanc disciplinam ad omnes casus, similes, graviores, leviores, qui in Ecclesia eveniunt, dogmaticos quoque, morales, qui cultum, modum membra colligendi concernunt. Non vero restringimus ad eum solum, qui memoratur Cap. citato. Id quod concludimus ex rei natura, speciatim verbis ὅτε ἐὰν δέσμοις quacunque ligaveritis, de omni re v. 18. 19. Certe mirum legem hanc citari pro regimine hierarchico, quod cum illa stare nequit, imo quod prorsus hac lege subruitur. Summus Dominus extendit regimen Ecclesiæ ad fratres, ad totam Ecclesiam, constantem ex omnibus fidelibus horumque statibus. Sapienter Cleri non meminit prævidens hujus ambitionem corruptis Ecclesiæ temporibus. Dat dein Ecclesiæ potestatem immorigeros ex cœtu excludendi: *Sit tibi ut ethnicus & publicanus.* Non vero: *Spolia protectione civili, honoribus, dignitatibus in mundo, multo minus vita priva.* Hæc alienissima a Spiritu Christi Luc. IX: 54. 55. Dat præterea Ecclesiæ promissionem, quæ solvit vel ligat in terra rata habentur in cœlis. Promittit denique etiam duobus vel tribus, sed precantibus, armis militiæ spiritualibus pugnantibus, gratiosam exauditionem omnium Precum, subjecta certioratione sumita a sua præsentia, non solum in medio numerosæ Ecclesiæ, sed & duorum vel trium fidelium. Hæc tolluntur a regimine hierarchico ceu quod excludit statum civilem & domesticum. Laici, non solum gregarii piscatores similesque, quos liberrimus Deus saepius larga mensura Spiritus S. perfundit, inidonei habentur ad res religionis, dogmatum, spirituales cognoscendum, sed & in eminentia civili constituti. Hier-

archicum regimen restringitur ad Episcopos, Presbyteros, ministros, imo saepius ad solum Pontificem. Qua fronte verba summi Domini: *Dic Ecclesiæ torquentur: dic Pontifici: dic regimini hierarchico!* Poena immorigerorum est haec; Excludere ex Ecclesia; Ethnicos, Publicanos habere. Ubi mandatum incarcerandi; spoliandi bonis, comburendi &c. Totius Ecclesiæ solutiones, ligationes vel ut in Johanne C. XX. legimus, remissiones peccatorum, eorumque detentiones, quæ fiunt in terris in nomine Christi in cœlis confirmantur. At hierarchia gloriam Ecclesiæ communem sibi appropriat cum exclusione maximæ partis, quæ Ecclesiam constituit. Multo minus rationem habet duorum triumve, quorum tamen preces ad Patrem factæ omni in casu exaudiuntur: Regimen hierarchicum, speciatim pontificale, hac ex causa excogitatum quod requiratur regimen visibile, caput visibile, absente capite invisibili. Quantopere haec adversantur verbis Christi glorioſis & solatio plenis. *Ubi duo aut tres conveniunt in nomen meum, ibi sum in medio eorum.* An verba haec vera sunt vel non? Quis audet veritatem verborum negare? Ergo ubi Ecclesia Christi in nomen ejus convenit sive in Europa, sive Asia &c. imo ubi duo aut tres conveniunt in nomen ejus, in horum medio est. Videt, audit, cognoscit, dirigit, decidit, exequitur, quæ ab Ecclesia, imo a duobus aut tribus, proponuntur, petuntur, aguntur. Cui usui caput humanum visibile, varie infirmum, certo loco circumscriptum, præsente capite divino, consummato, omnipræsente, omnipotente? An tale caput pro divino præsente Ecclesiæ magis prospicit?

Quæ

Quæ *Auctor* admiscet loco Matth. XVIII: p. 41.
 42. ex dictis facile intelliguntur, refutanturque.
 Ex his primum: *Datur iurisdictio sacra exterior seu potestas LL. sanciendi in Ecclesia.* Si qui Ecclesiam non audierit vitari perinde debeat atque ethnicus & publicanus. R. Quæ consequentia! Si hæc consequentia valeret, sequeretur quoque. E. Quilibet frater, duo terque fratres habent potestatem leges ferendi. Eadem phrasis occurrit. *Si te non audierit v. 17.* Dein summus Dominus præcipit: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam publicanus & ethnicus v. 17.* non dat potestatem leges sanciendi, sed legem, quam ipse tulit, exequendi. *Sit tibi tanquam Ethnicus &c.* Insuper hæc dicta sunt ad Ecclesiam, non ad regimen hierarchicum vel pontificem Romanum.

Alterum: *Jurisdictio sacra sine poenis canonicis languet ac sine Nervo est.* E. *Usus poenarum canonicarum in Ecclesia necessarius est.* R. Usus poenarum in Ecclesia Christiana necessarius est, quod in genere conceditur. Poscunt enim Sacræ Literæ. Poscit natura rei. Societas sacra absque poenis consistere nequit. Sed non sequitur. E. Necessarius est usus poenarum canonicarum. Poenæ canonicæ primis Seculis haud erant, nec esse poterant, jurisdictione externa penes Romanos existente. Vel an primitiva Ecclesia immorigeros carceribus incluserat, opibus, dignitatibus, patria, imo vita privaverat? Dein poenæ canonicæ sunt hujus seculi, brachii humani. Si Ecclesia Romana ligat, ligatio nihil valet, magistratu civili nolente, potius resistente. Immorigeri cœlum non timent, sed terram, non Ecclesiam, sed mundum. Poenæ canonicæ

nicæ tum demum terrent, si a potentia terrestri vim terrendi accipiunt. Mundani, hypocritæ facillime has poenæ evitant simulando, cultu hypocritico, quem animus damnat. At aliter comparatum cum poenis veræ Ecclesiæ Christianæ, ligationes quæ in Ecclesia fiunt ratæ habentur a Deo in cœlo. Filius Dei, Dominus omnipræsens, omnipotens gravissime animadvertisit in immorigeros, hypocritas Apoc. III: 19. Satanæ, omnes poenæ, speciatim spirituales sunt in manu ejus. I. Cor. V: 3 - 6. Perdit non solum corpora, sed & animas in gehenna Matth. X: 28. Tales poenæ non solum Ecclesiam pavore replent, sed & alios quoquivis, qui de iis audiunt Act. V: 11. Quanta vis harum poenarum in primis seculis! Primi Christiani plus reveriti erant gladium spiritus, oris, quam Magistratus. Disciplinæ Ecclesiasticæ subjecti lachrymis fusis gratiam Ecclesiæ, [plorantes hinc dicti] expetierant.

Tertium: Quæ Auctor habet de variis explicacionibus solvendi, ligandi inter Protestantes, Thomasianos, Puffendorfianos, ad cardinem quæstionis nihil faciunt: Supra allata clare in lege Matth. XVIII: exstant. Catholici non habent, quod protestantibus dissensus exprobrent. Si e re esset, facile Catholici dissentientes multo numero allegari possent. Nunquam audivi Thomasianos, Puffendorfianos ab Ecclesia protestante genuinos judices hoc in Themate agnoscere. Sanctiora principia in Scriptura reperimus ac veneramur.

Secundum argumentum ex sacris pro potestate Ecclesiastica leges sanciendi Auctor dissert. p. 43. profert

profert verbis Pauli: *Quid vultis? In Virga veniam ad vos? An in charitate?* I. Cor. IV: 21. Insistamus iisdem vestigiis & verba Pauli in nexu sumamus. Apostolus rem habet cum quibusdam Corinthiis non recte ambulantibus, quos itaque, tanquam pater, dehortatur v. 14, 15. Graviter hinc significat se ad illos venturum & experimento cognitum, non sermonem inflatorum, qui praetumidi multa loquuntur, gloriantur, defendunt, an facundi, diserti sint; sed δύναμις, quod reale est, quod potentiam continet, exerit, addita ratione v. 20. *Non enim consistit regnum Dei in sermone, sed in potentia.* Verba minime sufficient. Rei virtus possitur. Hinc querit: *An ad vos veniam ἐν περιπάτῳ cum virga? An in charitate & spiritu mansuetudinis? Quid intelligendum per virgam?* An virga, lictores, carnifex, gladios, rogos notat? Certe non. Externa ejusmodi secularis virga in regno Dei incognita, inusitata. Notorium est, Paulum, reliquos quoque ministros Jesu Christi, omni potestate seculari destitutos fuisse, naturam regni Dei tales poenias renuere. Virga optime dignocitur ex opposito, *in charitate, in spiritu mansuetudinis.* E. Virga notat potestatem spiritualem. Spiritum fervoris contra illos, qui turbant, inficiunt Ecclesiam Dei, eique nocent. Quae vero virga, vario modo infligitur, ut docent acta. Quod clarius ex sequente capite elucebit.

Tertium ex I. Cor. V: 3. *Jam judicavi eum, qui sic operatus est, tradere Satanæ in interitum carnis*
 p. cit. 43. R. Auctor in citatione hujus loci plura omittit, quæ lucem adferunt docentque nihil minus hoc loco probari, quam regimen Ecclesiæ Romam

manum vel Nomothesiam Ecclesiæ Romanam
qualis nunc est. Verba hæc sunt. *Annon potius lu-*
xistis, ut tolleretur e medio, qui tale facinus patravit.
Nam ego quidem ut absens corpore, verum præsens spiri-
tu jam judicavi tanquam præsens illum, qui hoc ita
patravit, in nomine Domini nostri Jesu Christi, congre-
gatis vobis & meo spiritu cum potentia Domini nostri
Jesu Christi talem tradere Satanæ ad interitum carnis,
ut spiritus salvetur in die Domini Jesu. Constat ergo
quam clarissime, potestatem hanc esse spiritualem,
ceu testandam non solum in nomine Domini no-
stri Jesu Christi, sed et cum potentia Domini nostri
Jesu Christi; Testandam dein ἐν πνεύματι, in spiritu,
Pauli absentis, præsente cœtu. Lictor, carnifex
h. l. est Satan. Quid hic locus commune habet
cum disciplina Ecclesiæ Romanæ, potestate inquisi-
torum, quæ excludit cœtum ab exercitio discipli-
næ, quæ exeritur brachio carnali, cuius robur in
regno humano, cui lictores, milites, adsunt sen-
tentiam horribilem executuri? Ubi nulla potestas
in spiritu, in precibus. Si deessent lictores, carni-
fices, milites, nihil quicquam valerent. Ludibrio
esset omnis eorum potestas. Nulla fiducia in
Deum, in Dominum Jesum Christum. Sed in
carnem. Apostolus Paulus minime cogitavit læ-
dere corpus incestuosi vel privare eum bonis &
vita. Hoc solum a Corintiis poposcerat, ut com-
munionem cum illo nullam haberent, ne quidem
una comederent, ejicerent ex cœtu & tractarent,
tanquam Ethnicum v. 9. N.º 13.

Quartum: ex 2. Cor. XIII: 2. *Cum venero, non*
parcam. R. Quid tum? An ergo hinc sequitur
Nomothesia Ecclesiæ Romanæ? An hinc sequitur
plus.

plusquam Tyrannicum Inquisitionis Officium? Quadrat in certo sensu. Nam hoc officium *non parcit*, crudelissimum enim quod fingi potest. Sed nihil minus intelligit quam tale *non parcere*: vel lege versus 3, 4. qui proxime sequuntur vulgato ita vertente: *An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus.* Qui in vobis non infirmatur sed potens est in vobis. Nam etsi crucifixus est ex infirmitate sed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo; Sed vivemus cum illo ex virtute Dei in vobis. Agit locus de disciplina Ecclesiastica Apostolica, quæ exercebatur verbis, spiritu oris per potentiam Jesu Christi. Habes exemplum Act. XIII: 9, 12. Quæ nunc convenientia cum pœnis per lictores, carnafices, milites? Si inquisitores Jesum Christum a partibus suis haberent & per ejus potentiam spiritualem contra immorigeros agerent, tum hic & consimilia loca recte citarentur. Aliâs quælibet cæca, carnaliter servida, potens religio *non parcit*, ut Ethnica, Turcica &c.

Quintum, quod pro Hierarchia Ecclesiastica citatur p. 43. exstat ad Tit. II: 15. Argue cum omni imperio. Sed qua vi? Quo argumento hinc evin citur hierarchia Ecclesiastica, speciatim Romana? Nemo negat, saltem jure negare potest, ministrum Dei inculcantem Doctrinam Jesu Christi *cum auctoritate* hoc officio defungi, contradicentes ἐλέγχειν convincere ac in nomine Jesu Christi immorigeris, cursum Evangelii impedientibus in nomine Jesu Christi iram Numinis valde imprecari. Talem auctoritatem testaturus habet non solum ἐπίταξην Ecclesiæ, sed ipsius Dei 1. Cor. VII: 23. quod certe efficax est Matth. XVIII. imperium munda-

num,

num, carnale, politicum intelligi nullatenus potest. Exulat enim in regno Dei. Bonus Titus Magistratui subjectus quomodo *cum imperio mundano* contradicentes redarguere potuisset. Imo ne quidem elenchum egisset: ἐλέγχε convince; Vis enim & potentia externa non ἐλέγχει convincit, sed cogit, obtundit, obdurat.

Sextum, quod huc trahitur p. cit. exstat Hebr. XIII: 17. *Obedite præpositis & subiacete eis.* Auctor probat verba hæc non esse detorquenda ad principes politicos. Pfaffium castigat notantem *subiacete* seu ὑπεικειν non esse accipendum *in sensu tam crasso & pingui.* R. Neminem novi ex Protestantibus, qui verba hæc detorqueat ad Principes politicos. Quotquot novi, omnes nostrates affirmant agi hoc loco de officiis auditorum erga Pastores. Horum est præire (dicuntur enim ἡγέμονος) gregem antecedere, regere. Gregis vero est Pastorem sequi, ei in Domino doctrinam Evangelicam proponenti, instituenti, hortanti ob persuasoria Evangelica fidem habere [quod vox græca πειθαρεῖ vult] Hujus quoque ὑπεικειν cedere humili animo, non vero se opponere debet, nec erga eum durum, obstinatum esse. Quid vero inde? An sequitur omnibus Episcopis, qui se cœtibus obtrudunt aut obtruduntur, cœce esse credendum? [Tales nulla proferunt persuasoria Evangelica, nec vigilant pro animabus]. An sequitur pœnis severissimis in immorigeros, aliquando qui tantum tales habentur, esse animadvertendum? Qua consequentia? Sane si patres hoc ex loco talia consectaria formarunt, graviter errarunt & detorserunt verba Apostoli. Non mirum Thomasium, Puffendorfium, consimiles,

miles, si legunt ex his & similibus locis hierarchiam Romanam, pœnas gravissimas, externas, carnales, civiles, mundanas, horribiles ab Ecclesia animadvertisendas probari, ob talia argumenta sapienter ridere?

V. *Destructis argumentis, quæ AUCTOR citavit pro hierarchia ecclesiastica, adstruemus paucis testimonia, quæ Protestantes allegant contra hierarchiam hanc, quæque AUCTOR DISSERT. enervare contendit.* Ex his a. Achilleum & robur sententiae suæ collocat Pfaffius in illo Luc. XXII: 24. Reges gentium dominantur -- Vos autem non sic. Ergo ab Ecclesia exulat omnis superioritas, coactio, dominium. Ita Pfaffius art. 3. C. I. Addamus & illud, ait Auctor noster: Sed qui major est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Clarum est itaque, non excludi ab Ecclesia majoritatem, præcedendi honorem &c. sed fastum despoticum, cum omnino Christus velit Ecclesiæ præpositos modesta uti auctoritate ac Jurisdictione sacra v. p. 43. R. Si Achilleum haud est hoc testimonium, certe robustum. Opponuntur enim reges gentium & Ministri Ecclesiæ. Reges gentium ~~nugieūs~~ dominantur (gentibus), vos vero non sic. Quod ergo penes Reges, hoc non penes Ministros Evangelii: Ratio oppositionis postulat. Penes reges vero est dominium, legumlatio, coactio externa sub gravi civili pœna ad obedendum. Ergo vi oppositionis penes ministros non datur dominium regium, potestas leges fisciendi, auctoritative & brachio seculari cogendi ad obsequium, ad modum mundi in renitentes animadvertisendi. Vos non ita. Alijs Dominus summus dixisset: Et vos ita. Simpliciter denegat Dominium in Ecclesiam, non solum Jacobo, Johanni primas potentibus, sed &

reliquis sine ulla exceptione. Si vero Petrus privallegium aliquod ex mente Domini possidere debuisset, sine dubio fuisset ejus quædam subjecta mentio. Auctor putat sibi robur esse pro hierarchia Romana in verbis; *qui major, qui præcessor.* Ingens discri-
men inter Dominum, Regem & inter majorem, *præ-
cessorem.* Qui *major* aliis, *præcessor*, non est *Domini-
minator*, *Rex* multo minus, si *major* se gerit tan-
quam *rex reges junior*, qui nequidem *Presbyter*, & si
præcessor se vere Diaconum sistit. Tales *majores*,
præcessores modestos, in Spiritu Christi incedentes in
Ecclesia Christiana agnoscimus, honoramus. Sed
non vere dominos, reges, qui proprias leges dant,
controversias auctoritative decidunt, regum more
dominantur, cogunt, aliter judicantes varie pu-
niunt vel etiam vita privant.

¶. Alterum i. Petr. II: 9. De quo *AUCTOR*
DISSERT: p. 44. *Triumphant alii in hoc textu D. Pe-
tri, ubi universis Christianis dicitur! Vos autem genus*
electum, regale sacerdotium &c. Itaque sacerdotium est
omnibus fidelibus commune. ¶. *Dignum est hoc te-
stimonium, ut quemlibet veritatis avidum con-
vincamus, nostram, quam defendimus, Nomothesiā triumphare, vinci vero hypothesisin No-
mothesiæ hierarchiæ Romanæ. Apostolus grega-
rios Christianos felices & gloriosos prædicans, hoc
quoque argumento utitur: *Vos estis regale sacerdo-
tium.* Certum est non compellari Episcopos, Cle-
ricos, ut hodie loquuntur, sed sic dictos Laicos,
communes Christianos saltem includi. Hos nunc
laudat, tanquam *regale sacerdotium*, qui simul re-
ges & sacerdotes. Apostolus non ludit in verbis.
Æstimamus Petrum tanquam virum gravem, ve-
racem.*

racem. Vere attribuit illis *dignitatem regiam & sacerdotalem*, genuinos & reges & sacerdotes esse cum jure duplici hoc munere defungendi. Si vero Christiani non sunt illusorii, phantastici *reges & sacerdotes*, necesse est, ut habeant dignitatem regiam & sacerdotalem. Quæritur ergo: In quo consistat dignitas eorum regia & sacerdotalis? Si Reges sunt, jus regnandi habent. Licitum illis hoc suo jure uti. Certe non intelligit reges hujus mundi. Unde iis non competit regnum mundanum. Ipse Apostolus infra v. 13 - 18 contrarium docet hortaturque, ut Christiani regem mundanum cum omni subjectione honorent. Sunt tamen reges. Quodnam ergo eorum regnum? spirituale, cœleste. Dominantur in hostes Christi, Satanam, peccatum, mundum, carnem, rationem v. Rom. VI: 11 - 15. I. Joh. V: 4, 5. Gal. V: 16, 17. 2. Cor. X: 4, 5. Eph. VI: 10 - 14. Sunt constituti reges æterni a Jesu Christo, sanguine suo. Apoc. I: 6. V: 10. XXII: 5. Sunt simul sacerdotes. Sed quales? Non *Aaronici*, sed his longe superiores. Offerunt re vera, sed non bestias, verum victimas spirituales acceptas Deo per Jesum Christum v. supra v. 5. conf. Rom. XII: 1. Dein ceu sacerdotes spirituales divites sunt in omni doctrina & cognitione: hinc fratres instituendi, hortandi, dehortandi, consulendi jus habent & recte eo utuntur, non quidem, ut publici Doctores, sed privati, virtute sacerdotii christianis communis. Vel quare non? Omnes veri Christiani Spiritum Christi habent, ab eo moventur, illuminantur, impelluntur ad testimoniandum Rom. VIII: 9. Deum, Jesum Christum, ejus beneficia, imo omnia necessaria norunt I. Joh. II: 27. experti sunt. An ergo Spiritum Dei,

extinguere debent contra interdictum Pauli? I.
 Thess. V: 23. Ipse Petrus statim explicat sacerdotium sub *ENARRARE VIRTUTES EJUS* qui eos vocavit a Tenebris ad admirabilem lucem. Annon habemus materiam triumphandi hoc in textu Petri.
 no? Annon argumentum validum est? Apostolus docet sacerdotium [imo etiam regnum] omnibus fidelibus commune. E. Omnes fideles sunt sacerdotes & reges. Omnes adeoque munere sacerdotali & regio defunguntur. Dominante hierarchia Romana nulla species, umbra nulla in fidelibus laicis. Potestatem liberam sacra cognoscendi, cum aliis decidendi nullam prorsus habent. Dignitas eorum est simpliciter, dependere ab Episcopis, vel etiam sola auctoritate pontificali, cœce credere. Unde non mirum auctorem p. 45. cœlestem verorum fidelium dignitatem in pulvrem abjicere sequente glossa umbris macilentiore: *Nonne ex ipso contextu patet, Christum lapidem a Synagoga reprobatum, sed nunc factum in caput anguli in Ecclesiam suam tanquam populum acquisitionis transtulisse regale sacerdotium.* Synagoga jam exspirante. Perinde ac si Germanis dicas: *Vos estis imperium Romanum &c.*
 R. O misera dignitas & felicitas fidelium Christianorum? Fideles beati gloriosi, prædicantur tanquam veri sacerdotes & reges. Sed non participant de his dignitatibus. Sunt laici subjecti, mancipia cleri. Ipsi sacra scrutandi, dijudicandi, discernendi, virtutes Dei, qui illos ex tenebris ad admirabilem lucem vocavit, enarrandi veram licentiam & libertatem non habent. Aptissima similitudo? *Vos Germani, servi, pauperculi, censibus onusti, ad omnem servitutem damnati estis imperium Romanum &c.* Omnino licet percontari (ita quærerit

quærit auctor p. 44, 45.) quomodo locus parallelus Exod. XIX: 6. explicandus, ubi omnibus Israëlitis sine discrimine dicitur: *ET VOS ERITIS MIHI IN REGNUM SACERDOTALE, ET GENS SANTA.* An omnes Israëlitæ Sacerdotes in V. Testamento? Nullumne discriminem in V. T. Sacerdotes inter & populum. R. Sed & licebit ex adverso percontari, quid tum? An ex verbis his hierarchia Romana robur accipit? Non video. Commodo respondemus verbis auctoris p. 41. Negamus omnem inter synagogam & Evangelium paritatem certe utroque pede claudicantem. Utimur phrasi ipsorum adversariorum, quam ad fastidium repetunt: *ECCLESIA CHRISTI NON JUDAIZAT.* E. non sequitur: sub V. Testamento erat discriminem sacerdotes inter & populum. Per consequens etiam in N. Testamento. Ubi Clericus solus constat ex sacerdotibus. Laici prorsus non sacerdotes. Quod asfertum adversatur locis supra dictis. Omnes vero fideles sunt sacerdotes, licet non publici præcones Evangelii. Licet insuper percontari: An verba: *Vos eritis mihi in regnum sacerdotale*, hunc sensum poscant, sacerdotes Aaronicos etiam reges esse? Hæc enim conjunguntur. At subsequens historia contrarium probat. Sacerdotes non erant reges. Ergo qui sub N. Testamento amant haberi privative *Sacerdotes*, vi hujus loci non sunt *Reges*, Domini, hierarchia Romana vero his sacerdotibus eminentissimum, terribile dominium attribuit. Attamen verba apud Mosem Exod. XIX: 6. vera sunt. Non quidem sensu crasso, externo, literali. Sed sensu spirituali, interno, quo peculium Dei constabit ex sacerdotibus; regibus spiritualibus; Qui ipsissimus sensu testi

testimonii Petrini. Probe ita conveniunt Moses & Petrus.

γ. Tertium, quod quoque Petrinum 1. Pet. V: *Apostolus scribit senioribus [rectius retinemus verbum Petri: CONSENIORIBUS]. Pascite, qui in vobis est, gregem Dei - - non ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo. Subnecit Pfaffius. Certum itaque jam sit, directoribus cœtuum nullum competere dominium.* Ita scribit auctor dissert p. 44. Ρ. Testimonium hoc jam supra Sect. II. §. X. expositum est. Pauca addo. Consequentia Cel. Pfaffii valida est. Petrus hortatur *non ut dominantes in Cleris*. Ergo directoribus cœtuum nullum competit dominium. Nam qui non dominari debet, ei dominium non competit. Latet ἐμφασις in voce πλῆρος Sors Jesu Christi. Bonus Petrus nihil noverat de hodierna grassante distinctione inter Clericos & Laicos. Ipse Laicos Clerum die Clericorum vocat & ita fortius dehortatur a dominio. Auctor excipit p. 45. dicitque *verba intelligenda esse de abuso dominii.* Ρ. Non. Petrus prohibet ipsum dominium ministrorum, ut Vulgatus quoque habet. E. Dominium Ecclesiae ad Filium Dei restringitur. Nihil probat locus Pauli 2. Cor. XIII: 10. *Hæc absens scribo, ut non præsens durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem.* Paulus sibi non tribuit dominium [de quo quæstio] sed potestatem, quam agnosco, veneror, verum ministerialem, spiritualem, dependentem a Domino Iesu Christo qualem Apostolus proponit, quam DOMINUS MIHI DEDIT, qualem quoque una cum cœtu exercuit 1. Cor. V: 3, 4, 5. Non vero dedit summam, despoticam, independentem, mundanam, carnalem.

VI. Sectioni huic criticæ annumeramus gravem & auctori dissert. pag. 15. 16. ingratissimam quæstionem: *AN IN ECCLESIA ROMANA SCRIPTURA PERTINEAT AD MONOPOLIUM?* R. Vox Monopolium sumta est a mercatura mundana. Si unus, duo vel pauci exclusis aliis civibus ex decreto & arbitrio summi magistratus jus & potestatem res hujus mundi emendi & vendendi habent. Transfertur commode ad alia quævis privilegia, paucis concessa; hinc ad ecclesiastica quæ paucis priva exclusione omnium aliorum. Jam specialissime queritur: *An in Ecclesia Romana Scriptura pertineat ad monopolium.* Responsio facilis. Si Dominus Ecclesiæ, Filius Dei, decretit, ut Scriptura a paucis, a præconibus Evangelii tantum legeretur. Interdictum de promiscua lectione Scripturæ monopolium dici nequit. Eset privilegium divinum. Vel etiam si Ecclesia Romana permittit, ut omnes etiam laici, Scripturam legant, imputatum eſſet falso. Unde Ecclesia Gallica, alii Catholici, Episcopi, Pastores, notione crassa, monopolii rei haud sunt, ceu qui promiscue permittunt lectionem Scripturæ, versiones gallicas, germanicas, attamen ad interpretationem vulgatam formatas. Quando vero Dominus Ecclesiæ licentiam & quod plus est, præceptum dedit de Scriptura ab omnibus Christianis legenda, tum Ecclesia Romana & qui cum ea judicant, vitiosi monopolii sunt rei, vel quod idem est, auident decretum formare contra decretum Filii Dei, propria auctoritate tollere, quod Christus, summus Dominus statuit, præcepit. Ecclesiam Romanam vero interdicere promiscua Scripturæ lectione docet regula IV. indicis librorum prohibitorum ex Tridentina sanctione editi. Corroborat praxis, si

Ecclesiam Gallicam & paucos in Germania excipit: prius probatur. Ipse Dominus ad auditores suos promiscue dixit: *Scrutamini Scripturas, non legite tantum, non audite tantum, sed scrutamini, in interiorem sensum penetrate.* Joh. V: 39. Servi ejus pariter: Paulus ad laicos Coloss. III: 16. *Sermo Dei πλαγιως, diviter, in vobis habitet cum omni sapientia docentes & hortantes vos ipsos.* conf. I. Thess. V: 11. Rom. XIV: 8, 9. Imo quod plus est, adjurat Thessalonicenses, ut legatur Epistola ab omnibus sanctis fratribus I. Thess. V: 27. Vel quare non? Epistola, quæ scripta est a Deo ad totum cœtum, annon etiam legenda a toto cœtu? vel ubi interdixit Deus promiscua lectione? Petrus, quem Romani aliis Apostolis præferunt, laudat laicos probe attendentes ad sermonem propheticum, qui tamen historico, dogmatico, morali difficilior est, tanquam lucernam lucentem in loco caliginoso 2. Petr. I: 19. Non ergo obscurum habuerat vel periculosum, quo laici facile decipiuntur. Quin crediderat Laicos ex lectione, meditatione Verbi divini penetraturos ad cognoscendum veritates evangelicas, ad dignoscendum ab erroribus. Etiamnum hic fructus verbi divini constans manet: Nec ratio dari potest præcepti hujus sublati. Ratio non est, contrarium præceptum postea latum. Nec periculum seductionis in libro divino lecto a timentibus Deum. Annon sapientissimus, optimus, fidus Deus de articulis religionis sapienter, bene, fide informare valet & vult? Quis contrarium dicere audet? Certe tale assertum insurgeret contra Deum & perfectiones ejus. Auctor quidem objicit p. 16. Obscurum haud est, opinor quantas in Ecclesia & Republica turbas concitatavit.

rint. Sacræ Literæ ab imperitis lectæ, non intellectæ. Nescimus scil. sesquicculo abbinc sutores, & sartores, imo & fœminas repente Apostolos & Apostolas provolasse in Cathedram Scripturam interpretatos, correptos reposuisse frigide illud Apostati: *PUTO QUOD ET EGO SPIRITUM DEI HABEAM.* R. Abjectissime sentit auctor de laicis, sartoribus, sutoribus. Non ita Dominus Ecclesiæ Jesus Christus, qui non sacerdotes, non scribas ministros verbi divini elegit, sed pescatores, publicanos. Ejusdem spiritus cum auctore erant infideles Judæi ut extat Marc. VI: 2, 3. VII: 15. Act. IV: 13. Nullibi legi Domini sequente tempore prædixisse sese laicis Spiritum suum non daturum. Contrarium constat ex Joële III: 1, 2. *Effundam Spiritum meum super omnem carnem, effundam super servos & ancillas.* Notanter scripsit Paulus. Deus non multos sapientes secundum carnem elegit, sed stultos in mundo, ut confunderet sapientes I. Cor. I: 26, 27. Et sane si quis hominum status a lectione & meditacione verbi divini esset arcendus, certe Clericus. Historia Ecclesiastica, ut judico, longe plures & periculiosiores recenset errores exortos a Clericis, quam a laicis. Si qui vero laici verbo divino abusi sunt, facile respondemus argumento, quod ipse auctor semel ac iterum dat. *Tollatur abusus & maneat usus.* Quare spoliandi sacerdotes spirituales sacerdotio suo, quod ipse Deus in eos contulit, ob turpes violatores hujus juris. Prudens *Informatorium Biblium,* Deo benedicente multum ficeret ad promiscuam lectionem Scripturæ cum ædificatione animalium.

Addit idem auctor p. 16. Fallit & fallitur Puffendorfius putans Ecclesiam Romanam diffidere causæ suæ, prohibendo promiscuam Scripturæ lectionem, ne fraudes & errores detecti emanent in publicum. Non diffidimus, ait auctor causæ nostræ, sed fidei & candori vestro, ex quo enim sexcentæ prope versiones sacrarum Literarum sunt adornatae, quæ neque inter se neque cum fontibus hebræis & græcis conciliari ulla ratione possunt, necesse fuit habito selectu versionem unam designare, quæ palmarum ferret præ cæteris, quæ non a Crypto-Theologis in specu subterraneo procusa quintum orbi Christiano Evangelium invehheret, sed a S. S. patribus concinnata, ab Ecclesia & usu tot seculorum esset comprobata. Q. Quæ ergo ratio interdicti, si non diffidentia causæ? ratio gravissima subesse debet publice interdicere lectione Scripturæ, quæ verbum Dei, quæ a Deo ad totam Ecclesiam consignata est cum præcepto eam legendi, scrutandi &c. Auctor culpam conjicit in Ecclesiam Protestantēm, ejusque sexcentas versiones, a se diversas & cum fontibus irreconcilia-biles. Culpa hæc commentum est: Quare ergo Ecclesia Romana laicis interdicit lectione versionis vulgatæ? Quare non Theologos Catholicos in Eminentia constitutos constituit, qui Scripturam in linguas vernaculaς convertant, sexcentas illas versiones corrigant? Certe laudabilem operam præstare posset auctor *dissert.* qui præ sexcentis sociis ordinis sui linguas originales callet, quem propria docet conscientia versionis vulgatæ varios disensus a fontibus, Hebræis & Græcis. Liceat percontari, quando sexcentæ versiones caussa constitutionis Ecclesiæ de una versione ha-bitō selectu designanda? An sexcentæ illæ versiones causæ ante reformationem vel post? Si ante re-forma-

formationem, quid ad nos? Cuperem tamen ~~vā-~~
 civo tempore legere historiam centum versionum
 reformationem antecedentium mihi incredibilem.
 Si post, contentus essem videre *quinquaginta* vel
quadraginta, vel etiam *triginta*, imo *viginti*, & quod
 minus *decem* tantum versiones ante consilium Tri-
 dentinum, quæ causa decreti de *una pro authentica*
 (*quam nemo sub quovis prætextu rejicere audeat vel*
præsumat) declaranda. Et quod valde mirum!
 Concilium dictum versionem, quæ nondum fuit
 in rerum natura, quæ demum post XLVI annos
 lucem vedit, jam authenticam declaravit, nondum
 examinatam, imo nondum existentem. Lubentissime
 compromitto in conscientiam auctoris in lin-
 guis originalibus periti, annon versiones in Eccle-
 sia protestante usitatæ majorem habeant conve-
 nientiam cum fontibus Hebræis & Græcis? Quod
 ipsum jus canonicum poscit. *decret. I. dist. IX. C.*
VI. Bene novi compromissum in testimonium con-
 scientiæ minus esse usitatum. In foro poli tamen
 plurimum valet. Sapienter exspectantur decisa cœ-
 lestia. Ipsum concilium vulgatæ ad fontes forman-
 dæ nullam habuit rationem, ceu quod statuit ex
 omnibus latinis versionibus unam Authenticam esse fa-
 ciendam.

VII. Annumeramus quoque Criticis Parallelum
synagogam inter & Ecclesiam Christianam p. 36-41.
 Ubi Auctor pergraviter & etiam sarcastice traducit
 Protestantes argumentis versatilibus utentes, jam argumenta
 ex *synagoga* vel *V. Testamento contra Ecclesiam Christianam*,
 jam pro illa, prout opinantur, a re sua esse. R. Di-
 stinguendum. Quædam capita communia sunt
 Ecclesiæ V. & N. Testamenti, ut dogmatica,
 mora-

moralia. Recte hæc & alia conferuntur, illa ex his, hæc ex illis lucem & robur accipiunt & dant: quædam priva V. alia N. Testamento. *Illa*, ut ritus, circumcisio, sacrificia, ministerium Aaronicum speciatim tale, jugum sub ceremoniis servile cum umbræ Messiae, bonorum N. Testamenti. Hæc, ut libertas fidelium sub N. Testamento a legibus humanis, ecclesiasticis, typicis circa sacra, saltem essentialiter spectata. v. Coloss. II: per totum caput. Confer quæ plenius supra Sectione secunda & tertia probata sunt. Quare argumentum non valet: *a privis sub V. T. ad Oeconomiam N. Testamenti*, vel *a privis Oeconomiae N. Testimenti ad Oeconomiam V. Testamenti*. Jugum erat sub V. Testamento Gal. V: 1-5. Act. XV: 10. quod non imponendum fidelibus sub N. Testamento. Tum nondum erat *regnum Dei*, *regnum cælorum* Marc. I: 15. quod hodie obtinet. Insuper datur in Ecclesia protestante consensus circa fundamentalia, essentialia, generalia; sed & datur dissensus circa non fundamentalia, specialia, circumstantias, allusiones, antiquitates judaicas. Auctor itaque non habet causas exprobrandi dissensum inter Reformatos, *Spanhemium & Wajenum*, *Vitringam & Rhenferdium*, ex quo tantam capit voluptatem. Conveniunt in illis, dissident circa hæc. Si dissensu capit, auctor essem, ut legat *Azorium in Instit. moralibus*, speciatim P. pr. I. v. *Joh. Morinum Blesensem in Comment. de disciplina* fol. II. certe satiabit voluptatem suam. Si nostrates omnes pilos e barbis Rabbinorum veterum [ita false ridet] solliciter collegerunt, nuperus Auctor Catholicus collectos magna & rara diligentia conquisivit, nec ex barbis tantum, sed e capitibus *Blasius Ugalinus*, qui Venetiis

tiis publicat Thesaurum antiquitatum sacrarum comple-
 Elentem selectissima clarissimorum virorum opuscula, in
 quibus veterum Judæorum, mores, leges, instituta,
 ritus sacri & civiles illustrantur, constantem viginti quin-
 que Tomis folii magni. Vide M. Friderici Wilhelmi
 Kraft *Neue Theol. Bibliothec.* p. 718-722. sed e di-
 verticulo ad viam. Protestantes Theologi cum au-
 tore conveniunt, Nomothesiam Christianam talem
 esse debere, qualem Christus in S. Literis reliquit.
 Si qui, speciatim politici dissentirent, desererent
 principium protestantium in sacris fundatissimum.
 Unde cum auctore quam maxime improbamus
 hanc esse in dolem summi imperii, ut sit conjunctum cum
 jurisdictione sacra, jure territorii competere principi jus
 reformandi &c. v. p. 37. Negamus quoque cum
 auctore p. cit. *Jurisdictionem sacram semper innexam*
fuisse potestati regiae. Imo quod plus est affirmamus
 nunquam. Constat ex Deut. XVII. Ipse rex æque
 alligatur ad legem Mosaicam ac quilibet Israëlista,
 Levita, Sacerdos, imo magis. Rex enim creatus
 tenetur de novo ad describendum legem & secum haben-
 dum omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Domi-
 num Deum suum & servare omnia verba legis hujus &
 statuta ista, ut faciat ea. v. 18, 19. E. Reges Judæ
 non habuerunt jurisdictionem sacram, summam,
 independentem. Facta legi contraria minime præ-
 judicant. Jeroboamus pessime in sacris audit,
 quod jus reformandi sibi tribuerit. Alii contra le-
 gem Dei agentes gravissime puniti sunt. Nec erat
 talis jurisdictione penes Mosem, multo minus Aaro-
 nem, vel Synedrium. Non penes Mosem. Erat qui
 dem fidus servus, non tamen Dominus Heb. III:
 5. Leges acceperat ex ore Dei & tulerat ad popu-
 lum Lev. I: 1, 2. Num. VII: 87. Nequidem

casus

19

casus dubios deciderat, sed proposuerat Deo decidendos. Num. XXXVI: 10. Lev. XXIV: 12, 13. *Multo minus penes Aaronom*, Pontificem M. qui mortuus ante Mosem, qui vero solus cum Deo ore ad os locutus Num. XII. Leges & responsa divina reportaverat. *Non etiam penes Synedrium*, quod sub & cum Mose causas populi Israël juxta leges divinas cognoverat Num. XI: absque potestate dogmata, præcepta moralia, cultum essentialiter spectatum ferendi, ordinandi. Etiam ceremonialia expresse a Deo instituta, in minimis circumstantiis sancte erant observanda Deut. XII: 31. *Quicquid præcipio vobis, id observabitis ad faciendum. Non addes iis, non etiam adimes de iis.* Cæterum fatemur Synedrium M. (quod tamen non ex solo Clero constiterat, sed viris omnium tribuum) magnam habuisse potestatem circa explicationem legum, applicationem, extensionem vel etiam institutionem rituum nondum institutorum vel generatim tantum, quorum specialia libertati Ecclesiæ & præsectorum relicita erant, *docentes in Cathedra Mosis audiri debuerant* Matth. XXIII: 23. minime contra cathedram Mosaicam Matth. XV: 3 7. 9, 14. XXIII. passim. Si historiam V. Testamenti, specialiter Davidis, Salomonis, Josaphati, aliorum piorum regum legimus, reperimus plura circa sacra ordinasse. Duo priores ceu Prophetæ iussu divino. Josaphatus ex singulari pietate, de qua extat II. Chron. XIX: 8. quod *העמר constituerit ex Levitis & Sacerdotibus & capitibus patrum Israëlis* PRO JUDICIO JEHOVÆ & v. 11. & ecce Amaria, *Sacerdos primus super vos* *לכל רבר יהוה* QUOAD OMNEM CAUSAM JEHOVÆ. Liquet hinc quam clarissime Josaphatum non solum ordinasse judices in

in causis civilibus, regiis, sed etiam in *causis Jehovæ*, Ecclesiasticis; his causis cognoscendis a rege præfectos fuisse non solum Levitas, Sacerdotes, sed etiam ex reliquis tribubus, Pontificem vero auctoritate regia constitutum esse præsidem. Hiskias, Josias templum & ejus functiones, monentibus Prophetis repurgarunt, reformarunt, idololatriam abrogarunt, sed quid inde? Neque Politicis hic quicquam seritur aut metitur. Multo minus Ecclesiæ Romanæ. De tali Nomothesia dependente *juxta verbum* nulla movetur quæstio. Minime ergo sequitur talia sub N. Testamento jure extendi ad jus territoriale, singulis principibus competere jus auctorativum coactivum circa res fidei, morum reformandi, quale everteret totam Nomothesiam Christi, ut saepius dictum. Miror etiam Nomothesiam Romanam Pontifici tribuere summum jus circa sacra, potestatem insuper in reges terræ, eos confirmandi, excommunicandi, de throno deji-ciendi, leges, quæ civilia concernunt, ferendi: Attamen servide denegare Magistratui pio jus circa sacra. Si Papa jure est Cæsar, (imo Cæsare major) quare Cæsar non etiam Papa. Est contradic̄tio. Si Papa Cæsar, tum etiam Cæsar Papa. Si Cæsar religionem Christianam vere intelligit, aptus est ad dicendum; quare prohibendus a concionibus dicendis? Salomon rex prolixiore concione consecravit templum I. Reg. VIII. Profecto qui sapientiam a Deo accepit, recte eam aliis communicat pro concione dicendo. Vel quare princeps eximendus vel spiritualis, politicus? Sapientia divina facit concionatorem; Non manus Episcopi. Mo-do observetur *īvlazīz*.

Nihil restat, quam ut s̄pe meliorum temporum decla-
rata & voto pro pace fuso labori finem imponam. Quæ
enim auctor ex patribus, imperatoribus, mode-
stioribus heterodoxis pro regimine hierarchico Ro-
mano sparsim citat, speciatim a p. 45. &c. ad rem
nostram nihil faciunt. Illa Nomothesia Christiana vere
& unice valet, quam Dominus in Sacris reliquit, non
alia, ut supra plenius probatum. Si testimonia ho-
minum, patrum & imperatorum, cum Scriptura
conveniunt, bene se habent. Vis probandi tamen
non fundata est in auctoritate humana, sed in au-
ctoritate Dei loquentis. Illa respective tantum pro-
bant, quando cum hac conspirant. Si vero te-
stimonia humana contrariantur, omni robore
probandi carent. Historice vera, haud raro Theo-
logice, exegetice falsa sunt. Valet & in hoc exa-
mine & non erat conveniens testimonium illorum Marc.
XIV: 59. Historici, quibus tempus & bibliotheca
patristica copiose suppetit, proferunt testimo-
nia pro & contra. Ipse auctor dissert. memorat pa-
tres, imperatores, qui videntur causam regiminis
Romani agere, sed & ipse ex Pfaffio allegat, qui
contradicunt, Clementem, Chrysostomum, Ambrosium
p. 47-50. Imperatores quoque Flavium Valentinia-
num, Martianum, Anastasium, Constantimum, Ju-
stinianum, Carolum M. Ottonem & alios p. 30-33.
Quam vim habent ejusmodi testimonia humana
ad contrarium probandum apta? Plura, quæ in
medium prolata prorsus non juvant regimen Ec-
clesiæ Romanæ, quale ponitur esse penes solum
Pontificem Romanum, summum, independens,
mundanum, coactivum, a cuius decisione sim-
pliciter dependere debent Clerici & laici. Con-
cedimus, imo quod plus est, probavimus, Eccle-
siæ

siæ Christianæ, Apostolis, Episcopis, Presbyteris competere regimen, sed cœleste, spirituale, consitens in virtute Spiritus S. demonstratione verbi ad conscientiam. Præfectis in Christo omnem honorem esse exhibendum. Testimonia Patrum, quæ hæc & similia continent, non sunt contra nos. Hoc ipsum enim affirmamus. Talia plura ex citatis sunt. Magnifica sunt quæ Ignatius reliquit de *Episcopis, Presbyteris, Diaconis in Epist. ad Smyrnæos p. 7. & p. 37. in Epist. ad Magnesianos in Edit. Basil. A. 1742.* Posito etiam, quod plures alii negant, Epistolas has genuinas esse, quid pro regimine Ecclesiæ Romanæ? Episcopi, Presbyteri, Diaconi cujuscunque particularis Ecclesiæ hanc habent auctoritatem ex mente Ignatii. Sed, ut dixi, campus regimen Ecclesiæ Christianæ per testimonia hominum, patrum & imperatorum probandū est amplissimus sine limitibus, inutilis [historia per se hac in quæstione nihil probat, quod ad summam rei spectat] qui in contraria exit.

*Spem haberem, si Christiani in tristes & hostiles sectas disjecti NomoDesirav, quam Servator in Sacris Literis reliquit observarent, Filii pacis in iis magis & magis ad amicitiam redirent ac tollerentur gravissima mala, quæ nunc grassantur. Spes hæc, ut judico, fundamentis non caret. Bene novi, quod status Christianismi, ut hodie est, potius vergat ad majorem discordiam, quam concordiam. Imo confidenter dico: Si quæque Ecclesia pro regimine suo tanquam pro ara constans & servide certat, contentiones & quæ conjuncta sunt mala, immortalia erunt ac terribiliter crescent. Sed non habent sectæ, quæ dissentunt, solidas opinionum rationes, *μία ἀλήθευτη**

Sic: una pars vel forsitan ne quidem una in omnibus & singulis quæstionibus spectata vera tradit. Quæ dissentient a veritate, cognoscentur tandem falsa: furores, tumultus, in causa quidem sunt ut falsa, vera; mala, bona habeantur. Sed tumultu sedato, quod verum, bonum a falso, malo facile dignoscitur. Spes est tanto major, quia sectæ Christianæ in eo communiter conveniunt, Nomothesiam illam esse vere Christianam, quam reliquit Servator in S. Literis. Modo igitur Sacræ Literæ absque studio partium in timore Dei legantur, perpendantur atque ex iis articuli religionis Christianæ formentur. Non sine ratione possemus sperare consensum, si non statim omnem, saltem quemdam. Qui nunc obloquuntur ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς confusi Deum laudabunt & veritati victas dabunt manus. I. Pet. II: 12. Accedit insignis promissio prophetica Zach. XIV: 9. *Et erit Dominus Rex super omnem terram. In die illa erit Dominus unus & erit nomen ejus unum.* Et quare non? An major lux erroris quam veritatis. Non judico. Vel an Deus non potest, vel an non vult, ut tandem triumphet veritas, pietas. Omnino potest & vult. Est Deus veritatis & pietatis.

XVII. *Deus veritatis & pacis, pacem per sanguinem Filii sui Jesu Christi partam virtute Spiritus S. iuxta Evangelium pacis nobis donet!* Amen!

SAMUE-